

TIBBIYOT HODIMLARINING ETIKA VA DEONTOLOGIYASI.

Farg'ona shahar Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

"Maxsus fanlar" kafedrasi o'qituvchisi

Irgasheva Anora

Annotatsiya: Ushbu maqolada tibbiyot hodimlarining etika va deontologiyasi haqida aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: etika, deontologiya, tibbiy sir, hulq atvor, burch, ahloq.

Kalit so'zlar:

TIBBIY ETIKA - shifokor va bemor o'rtasidagi, shifokor va bemor qarindoshlari o'rtasidagi, shuningdek tibbiy xodimlarning o'zaro kasbiy-tibbiyotga oid muloqatini ifodalaydi.

DEONTOLOGIYA - (deontologiya-burch degan ma'noni beradi, barcha kasblarda deontologik yondoshuv to'g'risida fikr yuritiladi, lekin halq orasida deontologiya atamasi ko'pincha tibbiyot xodimiga tegishli degan tushuncha mavjud) tibbiyot xodimi (shu jumladan shifokor) ning bemor oldidagi majburiyatini va unga yuklangan ma'suliyatini, ya'ni bajarishi lozim bo'lgan ishini ifodalaydi. Tibbiyot deontologiyasi — tibbiyot xodimlarining kasbga aloqador etikasi, doridarmon, umuman davoning ta'sirini oshirishga karatilgan xulqatvor taomillari. Deontologiya, ya'ni kishining xulqi, odobi haqidagi tushuncha 16-asrning boshlarida ingliz faylasufi va iqtisodchisi I. Bentam tomonidan taomilga kiritilgan. Tibbiyot deontologiyasiga oid ma'lumotlar uzoqtarixga ega. Aslida, Tibbiyot deontologiyasi keng falsafiy mazmunga ega bo'lib, bir qancha

yoʻnalishlardan iborat:— shifokor bilan bemor oʻrtasidagi;— shifokor bilan bemorning yaqin kishilari oʻrtasidagi munosabat;— shifokorning hamkasblari bilan munosabati va h.k. Tibbiyot deontologiyasiga vrachning sir saklashi, bemorning hayoti va sogʻligʻi uchun tibbiyot xodimining javobgarligi, tibbiyot xodimlarining oʻzaro munosabati masalalari va boshqa kiradi. Tibbiyot deontologiyasiga muvofiq, tibbiyot xodimi bemorga katta eʼtibor berishi, uning sogʻligʻini tiklash yoki azobini yengillatish uchun butun bilimini sarflashi, bemorga uning sogʻligʻi haqidagi faqat foyda keltira oladigan maʼlumotlarni aytishi (qarang Psixoterapiya), bemorning vrach bilan sirdosh boʻlishiga erishuvi zarur. Bemorning kasalligi haqida uning ishtirokida hamkasblari bilan soʻzlashishi yaramaydi.

Tibbiyot deontologiyasining tibbiyot amaliyotida toʻgʻri joriy qilinishi, shifokorning ongi, saviyasi, madaniyati, dunyoqarashi, bilim va qaysi jamiyatda yashayotganligi bilan chambarchas bogʻliq. Kishilik jamiyatining turli davrlarida deontologik munosabatlar turlicha kechgan, u zamon talabiga moye ravishda oʻzgarib borgan.

Tibbiyot deontologiyasi tibbiyot xodimlaridan yuksak insoniy fazilatlar, sofdillik, ziyraklik, odamiylik va boshqalarga ega boʻlishni taqozo etadi. Tibbiyot deontologiyasi xalqaro kodeksini Xalqaro vrachlar jamiyati tasdikdagan (1949, Jeneva). Oʻzbekiston Respublikasida tibbiyot intini bitiruvchilar „Oʻzbekiston shifokori“ning qasamyodini qabul qiladilar (1996-yildan).

Tibbiy etika axloqning ajralmas qismidir. Bioetika insonni barcha tirik

mavjudotlar (inson, hayvon va o'simliklar) bilan umuminsoniylik, rahm-shavqat fazilatlarini nomoyon etuvchi muloqatidir. Barcha insonlar muloqatning ikki turidan foydalanadilar. Verbal (to'g'ridan - to'g'ri so'zlashuv nutqi orqali) va noverbal (turli imo-ishoralar orqali) turlarga bo'linadi. SHu muloqat turlaridan tibbiyot xodimlar ham foydalaniladi. Tibbiy etika esa faqat bemorlar bilan tibbiyot xodimlari o'rtasida (shuningdek bemor qarindoshlari va tibbiyot xodimlari o'rtasidagi , tibbiy xodimlar o'zaro muloqatlari)gi ahloq-odob mi'yoriy normasini ifodalaydi. Deontologiya esa shifokorning bemor oldida bajarishi lozim bo'lgan majburiyati yoki ish beruvchi oldidagi ma'suliyatini ifodalaydi.

Tibbiy etika va deontologiya asrlar davomida to'ldirilib kelmoqda, bu o'z

navbatida bemorlarga g'amxo'rlikni bir bo'lagini ifodalab. tibbiyotning insoylik kasbisifatida rivojlanishiga olib keldi.

Bemorlar bilan tibbiy muloqat nafaqat, bemorga tashxis quyishda, balkim

davolash va davolashdan keyingi rehabilitatsiya davrida psixo-emotsional o'zgarishlarni kuzatishda muhimdir. Insonlar o'rtasidagi o'zaro muloqat, shifokor va bemor o'rtasidagi muloqatning o'ziga xos tomonlari.

Er yuzida ilk insoniyat rivojlanish tarixida insonlar bir-biri bilan imo-ishoralar orqali muloqat qilishgan. Keyinchalik muloqatni qulaylashtirish, o'zaro tushinishga intilishi natijasida nutq shaklanib borgan. Keyinchalik har bir qabilada o'zaro bir-bir bilan muloqatda imo-ishoradan ikki tomon ham tushunadigan shartli tovushlarni qo'llay boshlagan. SHu tariqa o'zaro mahalliy til shakllangan. Nutqning rivojlanishi insoniyat tarixida o'zaro muloqatning imo-ishoradan so'zlashuvga o'tishiga olib keldi.

Endilikda imo-ishora orqali muloqat zahira o'rniga tushib qolgan. Muloqatda ahloqodob qoidalariga rioya etish etika deyiladi. Hozirgaga ko'plab etiket qoidalari turlimillatlar tomonidan ishlab chiqilib, insonlar o'zoro muloqatda qo'llab kelmoqdalar. Nutq orqali muloqat barcha insonlar uchun xos mezonlardan biridir, bugungikunda inson sog'lom bo'ladimi, kasalmi nutq orqali o'zoro muloqat qiladi. Istisnotariqasida nutq organlari kasallangan (shikastlangan,..) yoki rivojlanish nuqsonlaribilan dunyoga kelgan insonlardan tashqari deyish mumkin.

Nutq organlarining turli kasalliklariga chalingan bemorlar imo-ishora usulidan keng foydalanadilar, shunga qaramasdan ular o'z fikrini boshqa insonlarga to'liqifodalab berishga qiynaladilar. SHu sababli bu insonlarni eshitish yoki gapirish cheklangan insonlar deb yuritamiz.

Nutq organlarining ortirilgan kasalliklariga ovoz bog'laminig turli sabablargako'ra kasalliklari sabab bo'ladi. (turli etiologiyali kuyishlar, o'sma, ovoz bog'lami nerv ta'minoti shikastlanishi, zaharlanishlar.... bunga misol

bo‘ladi).Sog‘lom insonlar bilan muloqat qilishning, bemorlar bilan muloqat qilishdagi farqi nima? Kundalik hayotda sog‘lom odamlar bir-biri bilan boshqa hayotiy mavzularda muloqat qilishadi. Agar zarurat bo‘lsa, kamdan-kam holatda ikki sog‘lom inson bemorlar to‘g‘risida muloqat qiladilar.

Biri sog‘lom va biri bemor insonlar o‘rtasida muloqat nisbatan ko‘proq uchraydi. Bunda bemor sog‘lom odamdan sog‘lig‘ini tiklashga umidvor so‘z eshitishni, yoki davolanishiga bog‘liq holatga doir dori, davolanish manzili, davolanish usuli kabilar to‘g‘risida o‘zoro fikr almashadilar. bu jarayonlarda etika va deontologiyaning o'rni beqiyosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Hamshiralik ishi asoslari. Q.S. Inomov

2.Hamshiralik ishi asoslari. K.O'. Zokirova

3. Internet saydlari:

<https://uz.wikipedia.org/wiki/>

<https://fayllar.org/>